

Cartea lui François Mauriac pune mai multe întrebări. A fost sau nu vinovată Térèse? Bertrand e, până la urmă, de admirat, sau de condamnat pentru felul lui de a fi? Cum se poate aprecia comportamentul lui la sfârșitul romanului? O avalanșă de întrebări îți vin în minte după ce citești acest roman. Înseamnă că scriitorul francez și-a atins scopul. Publicat în 1927, romanul „Térèse Desqueyroux” s-a bazat pe o știre publicată într-un ziar despre încercarea de asasinare a soțului de către soție, folosind arsenicul recomandat pe-atunci în tratamentul Fowler. În romanul lui Mauriac soțul, Bertrand, pentru a evita scandalul mediatic, depune mărturie în favoarea soției și o scapă astfel de detenție. Calvarul lui Térèse va începe după ce va ajunge acasă. Soțul i-a pregătit un fel de domiciliu forțat, închisă într-o cameră, dar cu vin și țigări la discreție... Eroina lui Mauriac se vede liberă, după proces.

„Mirosul de pâine caldă și de ceață nu mai reprezenta pentru ea doar mirosul familiar al orașelului pe înserate, ci se confunda cu însăși aroma vieții care îi fusese în sfârșit redată. Domnul Larroque, tatăl lui Térèse a avut un motiv întemeiat pentru a-și salva fiica de pușcărie: vrea să candideze pentru un post de senator. „Ce-i păsa lui de starea ei sufletească? Singurul lucru care îl preocupa era faptul că ascensiunea lui către Senat era periclitată, poate chiar compromisă din partea fiicei sale. [...] Din fericire, n-o mai chema Larroque, acum poartă numele Desqueyroux”

Térèse se pregătește de mult timp pentru explicația pe care urma să o dea sotului ei, Bernard Desqueyroux, când se vor întâlni. *„...ar fi vrut să se vadă în camera aceea de la Argelouse și de câte ori își repeta pe drum lămuririle pe care trebuia să i le dea lui Bernard Desqueyroux, bună-oară să nu se teamă să susțină că ea îi vorbise într-o seară de rețeta pe care i-o întinsese un necunoscut, implorând-o să o ducă în locul lui la farmacie , pe motiv că el nu mai îndrăznea să dea ochii cu farmacistul, deoarece îi datora bani...”*

Tatăl lui Térèse își sfătuiește fiica să joace rolul soției devotate, care face parte dintr-o familie model, pentru a închide definitiv ochii justiției și ai opiniei publice: *„Bătrânului nici nu-i venea să creadă cum de ea nu-și dădea seama că cea mai mică abatere de la obiceiurile consfințite prin tradiție ar fi dus toată familia la pierzanie.*

-Am să vă aștept la mine, ca de obicei, joia, când e zi de târg. Și voi o să veniți regulat, așa cum ați venit întotdeauna.”

Térèse începe să înțeleagă care-i va fi viitorul: *„Obrajii supti, buzele strânse și fruntea largă, îi dădeau înfățișarea unei condamnate, și așa era – cu toate că oamenii n-o mai considerau vinovată – era condamnată la singurătate pe veci. În fundul acestei calești care o zdruncină, pe drumul care taie întunecimea pădurii de pini, tânăra femeie, acum fără mască, își mângâie încetișor fața de condamnată la rug. Care vor fi primele cuvinte ale lui Bernard, a cărui mărturie mincinoasă a salvat-o?”*

Térèse nu știe ce-i va spune lui Bernard, nici măcar pentru ea însăși, nu găsește o explicație plauzibilă pentru gestul criminal atât de aproape de a-l fi înfăptuit: *„Oare cuvintele pot exprima o asemenea înlănțuire încâlcită de dorințe, de hotărâri, de acțiuni imprevizibile? Eu nu știu ce crimă am comis. N-am vrut s-o săvârșesc pe cea de care sunt acuzată. De fapt, nici nu știu ce-am vrut. N-am înțeles niciodată încotro mă mâna forța aceea oarbă din mine și din afara*

mea; doar eu însămi eram îngrozită de tot ceea ce distrugea în calea ei..."

Să fi fost voința destinului?

„Destinul nostru, atunci când vrem să-l delimităm, seamănă cu acele plante pe care este cu neputință să le smulgi cu toate rădăcinile lor.”

Sa fie o combinație distrugătoare de sadism și masochism? În copilărie, eroina lui Mauriac era: „...pură ca un înger, dar un înger plin de pasiuni, în ciuda părerii profesoarelor, eu sufeream și îi făceam și pe alții să sufere. Mă bucuram de răul pe care îl făceam și de acela pe care mi-l pricinuiau prietenele mele; era o suferință pură, pe care n-o altera nicio remușcare: atât durerile, cât și bucuriile se nășteau pe atunci din cele mai inocente plăceri.”

Bernard Desqueyroux, a moștenit de la tatăl său o casă în Argelouse, vecină cu cea a familiei Larroque. Tânărul student al Facultății de Drept locuia mai mult la Paris decât pe meleagurile natale. Mama lui Bernard, rămasă văduvă, s-a recăsătorit cu Victor de la Trave, un oarecare, devenit batjocura celor din Saint Clair. Bernard e un om practic. Cel mai bun mod de a spori domeniul familiei era căsătoria cu vecina lui, Térèse Larroque...

La 26 de ani, Bernard se căsătorește cu fata „cea mai bogată și cea mai inteligentă din întreagă regiune a landelor”

Landele sunt niște plante care se dezvoltă pe soluri sărace. Au apărut spontan în pădurile de pini, după dispariția erbivorelor din acele locuri.

Și domnișoara Térèse Larroque știe să-și atingă scopul... „...se prefăcea că îl adoră, fiindcă această atitudine îi cerea un efort mai mic decât oricare alta. [...] Văzând o astfel de pradă la picioarele sale, tânărul se simțea măgulit, dar nu se mira cătuși de puțin.”

Térèse s-a măritat cu Bernard pentru a fi mai aproape de sora soțului ei, Anne, dar până la urmă, principalul motiv al mariajului iese foarte limpede în evidență: „...de fapt, cele două mii de hectare ale lui Bernard o încântaseră mai mult.”

În mod cert eroina romanului lui François Mauriac nu și-a iubit soțul. A știut să se prefacă.

Indiferent unde, indiferent când, în orice condiții: „Nu oricine știe să mimeze dorința, bucuria, oboseala plăcută. Térèse reuși să joace toate aceste senzații, care-i dădeau chiar o satisfacție amară. Térèse descoperea voluptatea așa cum, privind un peisaj care abia se zărește prin ploaie, îți închipui cum ar putea să arate într-o zi cu soare.”

Térèse și Bernard fac parte din lumi diferite. Bernard a părăsit în mod ostentativ sala unde se desfășura un spectacol de music-hall, care îl indignase. „Térèse se uită aproape cu admirație la el: doar omul acesta pudic era tot acela a cărui laborioasă ingeniozitate nocturnă va fi obligată s-o suporte peste mai puțin de o oră.”

În intimitate, relația dintre cei doi soți nu era deloc bună... „...după câteva minute, îl simți rostogolindu-se din nou spre ea, ca și cum trupul lui veghea, chiar și atunci; când creierul era adormit și își căuta inconștient, până și în somn, prada obișnuită, îl împinse din nou la o parte cu un gest destul de brutal, care totuși nu-l trezi... Ah, de l-ar putea îndepărta o dată pentru totdeauna! De l-ar putea azvârli din pat, să-l înghită bezna!”

Fenomenul respingerii ia forme cât se poate de acute pentru – acum – doamna Desqueyroux. „Se apucase să numere lunile până la nașterea copilului; ar fi vrut să creadă în Dumnezeu pentru a obține prin rugăciuni ca acea făptură necunoscută, care încă se confunda cu măruntaiele ei, să nu vină niciodată pe lume.”

Bernard e bolnav de inimă, mai mult închipuit decât în realitate. Soția îl îngrijește, chiar în plină noapte. „Térèse aprindea lumânarea, se scula din pat și-i turna valeriană într-un pahar cu apă. [...] Din întâmplare, acest amestec este binefăcător; dar de ce n-ar fi o otravă ucigătoare? Numai moartea aduce adevărata liniște. Cel mai adânc somn e cel veșnic.”

Soțul lui Térèse se tratează pentru boala sa de inimă cu niște picături, numite „picăturile lui Fowler”. Uneori, uita că le-a luat și repeta doza, lucru care nu putea să-i facă altceva decât rău. Soția, cam nefericită în căsnicia ei, după cum se vede, nu-i atrage atenția asupra pericolului. La pasivitatea doamnei Desqueyroux are o mare contribuție și relația acesteia cu tânărul și arătosul Jean Azévédo. Să precizăm că soții Desqueyroux locuiau într-o casă unde domnea „... *tăcerea de nepătruns de la Argelousse, [...] tăcere adevărată, aproape materială, care împresoară casa ca un zid de nepătruns în mijlocul pădurii dese, unde totul este mort, afară de o bufniță ce sfâșie noaptea cu strigătul ei.*”

Eroina lui Mauriac, abia după ce o naște pe Marie își da seama pe deplin că nu mai suportă viața alături de soțul ei. Categorie, această femeie suferă de o depresie nervoasă. Ajunge să nu-i mai pese nici de fata ei, nu mai vorbesc de soț... Pentru ea, „Bernard reprezenta o realitate îngrozitoare: prin corpolența lui, prin vocea lui fonfăită, prin tonul lui categoric, prin mulțumirea de sine pe care o afișa.”

Un incendiu într-o pădure din apropiere îl face pe Bernard să uite că deja și-a luat doza de picături și s-o repete. Mai mult, un instinct străin de felul de a fi al lui Térèse, o împinge pe această nefericită ființă să-i toarne ea soțului picături din medicamentul prescris de doctor. A repetat gestul de mai multe ori, deși, prima dată, încercând să se convingă pe ea însăși, și-a spus: „*Doar o singură dată, așa voi ști sigur de ce i-a fost rău. Doar o singură dată și gata...*” N-a fost „o singură dată”... Bernard află de intenția soției sale. „*Atunci, la clinică, în momentul când i se adusesese la cunoștință, cu mii de precauțiuni, că Térèse încercase să-l ucidă, Bernard, fără să facă niciun efort, vădise atâta sânge rece, încât le stârnise admirația.*”

Din acel moment, Bernard a știut ce va avea de făcut: o va izola pe soția sa de restul oamenilor; pentru aparențe, vor fi văzuți împreună duminica la biserică, în rest va trăi în camera ei, într-o casă fără vecini, în afara nesfârșitelor hectare de pini...

Și chiar așa se întâmplă. „*Térèse rămase în picioare lângă fereastră. În depărtare stejarii, ca un zid negru ascundeau pădurea de pini care umpleau aerul nopții cu mirosul lor de rășină. Copacii aceștia, al căror foșnet asemănător cu un vaier înăbușit îl ascultă acum, o vor privi impasibili ca niște temnicheri cum lăncezește de-a lungul iernilor și cum se sufocă în timpul verilor fierbinți; ei vor fi singurii martori ai lungii agonii la care e condamnată.*”

Se scurg astfel doi ani ... Térèse se ascunde ea însăși de lume, lumea se ferește din calea ei. „*Cu niciun preț n-ar fi îndrăznit să calce pragul cuiva; ieșea pe ușa din dos, ocolea toate casele și când auzea în depărtare hurea unei căruțe, cotea numaidecât pe prima cărare.*”

E absolut remarcabil modul cum François Mauriac se pricepe să redea starea de izolare pe care e nevoită s-o suporte personajul principal al romanului său: „*...nu se mai auzi decât ploaia care cădea pe acoperișuri, pe geamurile ude, pe ogoarele pustii, pe landele întinse pe sute de kilometri, pe mlaștini, pe ultimele dune mișcătoare și pe ocean.*”

Starea de izolare o face pe doamna Desqueyroux să caute un refugiu în imaginație, acel loc unde nu poate pătrunde nimeni. „*...căuta cu răbdare, sistematic, în trecutul ei chipuri uitate, guri la sărutările cărora râvnise de departe, trupuri neprecise de care se apropiase întâmplător în mulțime și care făcuseră să-i tresară trupul pe atunci încă pur. Își crea o fericire, născocea bucurii pe care nu le cunoscuse, făurindu-și din vise o dragoste irealizabilă.*”

După atâta izolare, apar și efectele... Începe să stea din ce în ce mai mult timp în frig, în camera ei neîncălzită. „*Și astfel, pe nesimțite, și fără să fi urmărit conștientă acest scop, suferința devenea pentru ea o ocupație și - cine știe? - poate chiar singura rațiune de a trăi.*”

Finalul romanului înseamnă despărțirea amiabilă între cei doi soți. „*Acum, în clipa despărțirii, Bernard simțea cum fără voia lui îl cuprinde tristețea...*”

Iar Térèse, victima propriilor ei fapte, inexplicabile până la urmă, în Paris,, ...pe acest trotuar, unde se afla ca pe țărmul unui fluviu de noroi și trupuri înghesuite, chiar în clipa când se pregătea să se arunce în el, neștiind dacă trebuie să se zbată sau să se lase târâtă la fund, [...] își închipuia că s-ar putea întoarce în lumea ei tristă și misterioasă, închinându-și toată viața meditației proprii desăvârșiri, în liniștea de la Argelousse, atât de propice aventurii spirituale, căutării lui Dumnezeu...”

Și noi ne căutăm „meditația proprii desăvârșiri”, dar „fluviul de noroi și de trupuri înghesuite” nu ne lasă...Atunci, ne rămân cărțile, pe care le putem deschide oricând...Doar noi, și ele... AU

TOR: HORIA PICU

www.sighet-online.ro